

А. І. Петрова,

кандидат педагогічних наук, доцент
nastyapetroff@ukr.net;

О. А. Подзигун,

кандидат педагогічних наук, доцент
(Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського)
podzigun77@gmail.com

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті проаналізовано та узагальнено чинники успішного навчання іноземної мови для професійного спілкування майбутніх педагогів із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій.

Встановлено, що використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій сприяє моделюванню умови комунікативної діяльності, набуттю лексико-граматичних навичок, збільшенню обсягу мовленнєвих вправ, дозволяє переносити мовний матеріал в інші види мовленнєвої діяльності.

Ключові слова: іноземна мова, професійне спілкування, інформаційно-комунікаційні технології, навчально-виховний процес, майбутній учитель, вищий навчальний заклад.

Постановка проблеми. Ефективність освітніх реформ в Україні визначається якістю праці педагогів. Тому реорганізація сучасної системи освіти повинна супроводжуватися суттєвими новими змінами в професійній підготовці майбутніх учителів. Останнім часом у галузі професійної освіти відбуваються істотні зрушення щодо рівня підготовки майбутніх фахівців володіння іноземними мовами, значення набувають практичні навички, які передбачають знання іноземної мови для професійного спілкування, вміння активно використовувати їх у виробничій діяльності.

Інформатизація освіти і пов'язані з нею можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у процесі навчання ведуть не лише до зміни організаційних форм і методів навчання, але й до виникнення нових методів навчання. У зв'язку з розвитком процесу інформатизації освіти змінюється обсяг і зміст навчального матеріалу, відбувається переструктурування програм навчальних курсів, що призводить до зміни структури і змісту навчальних курсів, а отже, структури і змісту освіти, що, у свою чергу, веде до зміни окремих методик викладання.

Реалізація можливостей сучасних ІКТ у процесі навчання і пов'язане із цим розширення спектру видів навчальної діяльності ведуть до якісної зміни дидактичних вимог до засобів навчання. Тому навчання іноземної мови для професійного спілкування із застосуванням ІКТ має стати одним із пріоритетних завдань вищої педагогічної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні питання професійної підготовки майбутніх педагогів досліджували І. Бех, В. Галузинський, С. Гончаренко, М. Євтух, І. Зязюн, Н. Ничкало, М. Сметанський, Г. Тарасенко, В. Штифурак та ін. Методичне забезпечення навчання іноземної мови для професійного спілкування висвітлюється у працях Н. Бібік, І. Бім, І. Зимньої, С. Ніколаєвої, О. Овчарук, О. Пометун. Педагогічні і теоретичні аспекти використання ІКТ у навчальному процесі досліджені у працях В. Бикова, І. Богданової, І. Булах, Б. Гершунського, Р. Гуревича, О. Довгялло, М. Жалдака, Ю. Жука, М. Кадемії, В. Ключка, Г. Козлакової, М. Лапчика, Л. Морської, Є. Полат, І. Роберт, І. Шахіної, Л. Шевченко та інших.

Багато дослідників зазначають, що застосування ІКТ навчання виступає як потужний виховний, методичний і дидактичний стимул підвищення якості навчального процесу. Досліджуючи проблему навчання іноземної мови для професійного спілкування, представники різних галузей сучасної науки застосовують ІКТ, які дозволяють людині краще орієнтуватися в житті, полегшують вивчення іншомовного навчального матеріалу, відкривають шляхи розвитку мислення, когнітивності, кмітливості, підвищують мотивацію навчання, розширюють дидактичні можливості педагога, сприяють його професійному зростанню.

Метою статті є проаналізувати та узагальнити чинники успішного навчання іноземної мови для професійного спілкування майбутніх педагогів із застосуванням ІКТ.

Виклад основного матеріалу. Навчання іноземної мови для професійного спілкування дозволяє забезпечити орієнтацію кожного компонента на успішне формування особистості майбутнього педагога, його знань, умінь, творчого мислення, розвиток професійних здібностей. Професійна спрямованість – це одна з важливих характеристик курсу іноземної мови як навчальної дисципліни, покликана разом з іншими науками формувати професійну освіту студента.

Без сумніву професійна спрямованість процесу навчання залежить від організації навчальної діяльності. На цей процес впливають внутрішні (психологічні особливості студента, мотивація, його підготовленість) і зовнішні (оцінка його діяльності оточуючими) психолого-педагогічні умови.

Вивчення наукової літератури дозволяє стверджувати, що процес реалізації принципу професійної спрямованості в педагогічному навчальному закладі повинен передбачати вивчення автентичного

матеріалу, пов'язаного зі специфікою професійного напрямку майбутніх педагогів. Навчання усного та писемного мовлення має бути пов'язане з розвитком іншомовної компетенції для ведення розмови зі спеціальності, обміном досвіду із зарубіжними колегами, ануванням і реферуванням наукового професійно спрямованого тексту.

Навчання спілкування іноземною мовою зобов'язане бути професійно спрямованим, оскільки забезпечує формування умінь і навичок комунікації у галузі майбутньої професії. Суб'єкт-суб'єктні відносини, які базуються на комунікативному обміні, в процесі вивчення іноземної мови збагачують особистість студента, накопичується досвід спілкування, реалізуються певні життєві й професійні цілі. Згідно з особистісно-діяльнісним підходом і стратегією співпраці, у центрі навчання постає особистість, мета навчання і виховання повинна гармонійно поєднуватися як з метою життя індивіда, так і життям суспільства.

Використання у викладанні іноземних мов діяльнісних методів, які дозволяють уже в аудиторіях набувати досвіду спілкування, навички професійного підходу до розв'язання навчальних завдань, надзвичайно важливе для стимулювання активності студентів, потреби у саморозвитку. Діяльнісні методи передбачають залучення студентів до вирішення проблем, максимально наближених до професійної практики. При цьому важливо, щоб оцінювались не лише знання, але й творча самостійність, професійно-етичний аспект, тобто студенти вирішують навчальне завдання згідно зі своїми моральними переконаннями, показуючи знання іноземної мови, спеціальних і гуманітарних дисциплін [1].

Отже, можна констатувати, що іноземна мова як навчальна дисципліна, яка входить у структуру змісту вищої педагогічної освіти, має високі потенційні можливості для формування важливих особистісних якостей майбутніх педагогів. Успішне опанування іноземною мовою для професійного спілкування стимулює процес самовдосконалення, забезпечує професійне зростання.

Доцільно організовані заняття з іноземної мови для професійного спілкування сприяють підвищенню фахового рівня студентів на основі сформованої мовної компетентності. Інтеграція іноземної мови в систему професійної підготовки майбутніх педагогів розширює можливості іншомовної комунікації, створює надійну основу для модернізації фахової підготовки у вищих навчальних закладах.

Однією із провідних тенденцій у розвитку сучасного суспільства є використання ІКТ для професійного навчання. Потенційні переваги ІКТ очевидні: можливість будувати модульні, легко адаптовані до потреб конкретного користувача програми навчання, незалежні від місця та часу навчання, можливість швидкого оновлення курсів тощо.

Комп'ютерна техніка не просто кмітлива і старанна служниця педагога, що готова відгукнутися на будь-яку його команду, але й сама стає активним дієвим учасником навчального процесу, спонукає викладача змінювати характер роботи на занятті, шукати більш динамічну і гнучку методику, яка дозволяє більш повно застосовувати можливості ІКТ.

Специфічною особливістю оволодіння іноземною мовою є, по-перше, розвиток мови з урахуванням психологічних факторів спілкування, і по-друге, оволодіння лінгвістичними структурами, засобами комунікації. Включення комп'ютера як помічника викладача в навчальний процес дозволяє оптимізувати засвоєння обох аспектів, доручивши комп'ютеру рутинну роботу із засвоєння навичок, і залишає викладачу головне завдання – організацію комунікативного спілкування на заняттях.

Використання ІКТ навчання допомагає інтегрувати різні форми діяльності і надає процесу вивчення іноземної мови більшої інтенсивності. Поєднуючи комп'ютерні вправи із завданнями з підручника, можна досягти високого рівня оволодіння граматичними та лексико-граматичними навичками.

Багато сучасних досліджень показали, що використання ІКТ навчання сприяють:

- підвищенню ефективності навчального процесу, результативності оволодіння вміннями самостійного здобуття та показу здобутих знань;
- оволодінню загальними методами пізнання та стратегією засвоєння навчального матеріалу;
- самостійному вибору режиму навчальної діяльності, організаційних форм та методів навчання;
- розширенню світогляду;
- розвитку творчої особистості, формуванню комунікативних навичок, усної та писемної мови;
- переходу від традиційно-пасивної форми сприйняття студентами інформації до її активного пошуку та свідомого оперування нею [2-4].

Вивчаючи англійську мову, ІКТ мають на меті створення умов для формування та розвитку комунікативних умінь і мовних навичок студентів. Вони дозволяють перейти від репродуктивних форм навчальної діяльності до самостійних, креативних видів роботи, допомагають формувати комунікативну культуру студентів та розвивати вміння працювати з різними типами інформації та її джерелами. За допомогою ІКТ можна здійснювати не просто ознайомлення з навчальним матеріалом і його відтворення, а й забезпечити процес засвоєння, осмислення, саморегулювання й саморозвитку.

Ефективність використання ІКТ значною мірою зумовлюється врахуванням викладачами закладених у них дидактичних особливостей. До останніх відносяться:

- висока інформаційна насиченість цих засобів;
- можливість долати (суб'єктивно змінювати) реально існуючі часові та просторові співвідношення;

- можливість глибокого проникнення в сутність явищ та процесів, що вивчаються;
- демонстрування об'єктів і явищ, що розглядаються в їх розвитку, динаміці;
- реалістичність відображення дійсності;
- розмаїтість зображувальних прийомів,
- емоційна насиченість.

Інформаційно-комунікаційні технології навчання різнопланово впливають на студента: по-перше, студент може отримати набагато більше навчального матеріалу, ніж під час спілкування лише з викладачем; по-друге, в студента формуються уміння працювати з інформацією, приймати оптимальні рішення; по-третє, такі технології готують студента стати в інформаційному суспільстві особистістю.

Інформаційно-комунікаційні технології дозволяють поліпшити якість викладання та навчання, забезпечуючи можливості швидкого аналізу інформації та зворотного зв'язку. Але потрібно зауважити, що ІКТ можуть взагалі не мати жодного впливу або, навпаки, мати негативний вплив. Так відбувається тому, що ІКТ не є головним чинником у процесі вдосконалення освіти. Вплив на результати роботи викладачів та студентів залежить від того, як їх застосовують щодо змісту навчальних планів, інструкцій та способів оцінювання.

Використання ІКТ у навчальному процесі висуває перед викладачами низку серйозних завдань:

- оволодіння новими інформаційними технологіями навчання;
- вивчення впливу способів подання інформації на процес засвоєння навчального матеріалу;
- розробка ігрових елементів процесу навчання;
- застосування активних методів навчання;
- оволодіння методами графічного подання інформації та поєднання їх з друкованими матеріалами;
- розробка методичних рекомендацій, тестів, контрольних завдань, консультацій та ін.

Сьогодні в сучасній педагогічній науці спостерігається суттєва зацікавленість мовною освітою у немовних навчальних закладах. Професійний підхід щодо навчання іноземних мов базується на встановленні інтегративних зв'язків змісту професійно орієнтованого навчання із загальним курсом іноземної мови, що відображається в навчальних програмах, підручниках, посібниках. Сама іноземна мова впливає на зміст і формування концептуальних основ багатьох спеціальних дисциплін, оскільки думка завжди відображається в мові. За допомогою іноземної мови відбувається уточнення термінологічних і концептуальних диференціювань та змісту професійно-релевантних дисциплін, що сприяє розвитку професійного інтелекту, навичок спілкування спеціалістів у професійній галузі.

Розуміння викладачами того, що ІКТ принципово змінюють процес підготовки спеціалістів, надають новий характер освіченості, і тому їх застосування в процесі підготовки спеціалістів є обов'язковим для сучасного навчального процесу у ВНЗ. Як зазначив Ю. Машбиць, "вчителі зможуть ефективно використовувати нові інформаційні технології навчання лише в тому випадку, коли вони матимуть бажання і вмітимуть застосовувати у своїй практиці ці технології" [5: 3].

Підсумовуючи, варто зазначити, що іноземна мова для професійного спілкування може бути як загальноосвітнім, так і професійним предметом. Інформаційний аспект та комунікативно-пізнавальна цінність мовного матеріалу розширюють межі пізнавального інтересу студентської молоді. Поринаючи в ситуації професійного спілкування, вони не просто оволодівають знаннями з предмета "іноземна мова", але й засвоюють досвід виробничої діяльності, який постійно трансформується. Коли студенти – майбутні педагоги – розуміють, що заняття з іноземної мови сприяють їхній кращій обізнаності щодо обраної професії, то вивчення цієї дисципліни набуває особистісного сенсу і стає основою формування професійних якостей. Використання ІКТ допомагає викладачеві реалізовувати особистісно орієнтоване навчання студентів, дозволяє забезпечити індивідуальний і диференційний підхід з урахуванням особливостей студентів, їхнього рівня знань.

У навчанні іноземній мові ІКТ сприяють моделюванню умови комунікативної діяльності, набуттю лексико-граматичних навичок, збільшенню обсягу мовленнєвих вправ, активізації процесу формування самооцінки знань студентами, дозволяють переносити мовний матеріал в інші види мовленнєвої діяльності.

Висновки. Отже, інформаційно-комунікаційні технології дозволяють реалізовувати передові педагогічні ідеї, підходи, концепції, що орієнтуються на формування творчої особистості майбутнього фахівця, його готовності та здатності вдосконалити свою професійну діяльність. Проте ефективність і результативність їх використання полягає у гармонійному поєднанні цих технологій із традиційними методами навчання. Вони повинні бути взаємодоповнюючими, враховуючи переваги і недоліки кожної із форм навчальної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Гнатюк Д. О. Системно-діяльнісний підхід як основа організації ефективного навчання / Д. О. Гнатюк // Педагогічний пошук. – 2013. – № 4 (80). – С. 33–37.
2. Гуревич Р. С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях : [навч. посіб.] / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – К. : Освіта України, 2004. – 366 с.

3. Морська Л. І. Інформаційні технології у навчання іноземних мов : [навч. посібник] / Л. І. Морська. – Тернопіль : Астон, 2008. – 265 с.
4. Скалій Л. І. Використання інформаційних технологій у формуванні професійної компетенції майбутнього вчителя іноземних мов / Л. І. Скалій // Іноземні мови. – 2003. – № 4. – С. 5–9.
5. Машбиць Ю. Нові інформаційні технології навчання / Ю. Машбиць // Педагогічна газета. – 2004. – № 11. – 3 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Hnatiuk D. O. Systemno-dialnisnyi pidkhid yak osnova orhanizatsii efektyvnoho navchannia [The System-Activity Approach as the Basis of the Effective Teaching Organization] / D. O. Hnatiuk // Pedahohichniy poshuk [Pedagogical Search]. – 2013. – № 4 (80). – S. 33–37.
2. Hurevich R. S. Informatsiyno-telekomunikatsiyni tekhnolohiyi v navchal'nomu protsesi ta naukovykh doslidzhennyakh [Informational and Communicational Technologies in the Educational Process and Scientific Researches] : [navch. posibnyk] / R. S. Gurevich, M. Yu. Kademiya. – K. : Osvita Ukraina, 2004. – 366 s.
3. Mors'ka L. I. Informatsiyni tekhnolohiyi u navchannya inozemnykh mov [Informational Technologies in Teaching of Foreign Languages] : [navch. posibnyk] / L. I. Mors'ka. – Ternopil' : Aston, 2008. – 265 s.
4. Skaliy L. I. Vykorystannya informatsiynykh tekhnolohiy u formuvanni profesiyanoi kompetentsiyi maybutn'oho vchytelya inozemnykh mov [Informational Technologies Usage in the Professional Competence Formation of a Future Teacher of Foreign Languages] / L. I. Skaliy // Inozemni movy [Foreign Languages]. – 2003. – № 4. – S. 5–9.
5. Mashbyts' Yu. Novi informatsiyni tekhnolohiyi navchannya [New Informational Technologies of Teaching] / Yu. Mashbyts' // Pedahohichna hazeta [Pedagogic Newspaper]. – 2004. – № 11. – 3 s.

Матеріал надійшов до редакції 14.05. 2015 р.

Петрова А. И., Подзигун Е. А. Обучение иностранному языку для профессионального общения будущих учителей средствами информационно-коммуникационных технологий.

В статье анализируются и обобщаются факторы успешного обучения иностранному языку для профессионального общения будущих учителей с использованием информационно-коммуникационных технологий. Установлено, что использование средств информационно-коммуникационных технологий способствует моделированию условий коммуникативной деятельности, приобретению лексико-грамматических навыков, увеличению объема языковых упражнений, позволяет переносить языковой материал в другие виды речевой деятельности.

Ключевые слова: *иностраннный язык, профессиональное общение, информационно-коммуникационные технологии, учебно-воспитательный процесс, будущий учитель, высшее учебное учреждение.*

Petrova A. I., Podzygun O. A. The Foreign Language Teaching for the Professional Communication of Future Teachers by Means of Informational and Communicational Technologies.

The article deals with the problem of foreign language teaching for the professional communication of future teachers by means of informational and communicational technologies (ICTs). The theoretical analysis of the problem is made from the point of Professional Pedagogy. The innovative trends of the teaching process as the pedagogical condition of using ICTs in the professional training of future teachers are highlighted. Skills, knowledge and abilities are indispensable for the teachers' future activity to communicate English, solve professional tasks, analyze and contemplate professional activities, regulate relations and self-sustaining actions. It is established that the positive motivation to use ICTs in the pedagogical activity increases the professional training quality of future teachers. ICTs help students to develop necessary skills in all kinds of the foreign language practice, increase their interest to the educational material, such technologies make the process of teaching more effective and individual taking into account students' psychological and physiological particularities. It is defined that the educational technology based on ICTs allows to realize such opportunities: to conduct students' independent studying activity; present the new educational information to every student individually; check the learning activity and test the students' knowledge, abilities and skills; search, process, prepare and keep the various information; communicate and give the access to different teaching and information resources. It is determined that ICTs in foreign language teaching for the professional communication allow to create successful conditions for the students' self-training with the account of visual methods created by a computer, checking automation of the obtained knowledge that allows to provide the efficient realization of the student-oriented educational method, develop the abilities to the creative activity and form the readiness for the selfrealization.

Key words: *foreign language, professional communication, informational and communicational technologies, teaching process, future teachers, higher educational establishments.*